

ΓΝΩΜΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ
ΤΗΣ Ο.Κ.Ε. «Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (Ο.Κ.Ε.) ανέλαβε την έκδοση Γνώμης Πρωτοβουλίας με τίτλο **«Η κοινωνική οικονομία και η κοινωνική επιχειρηματικότητα»** με βάση το άρθρο 4 του Νόμου 2232/1994, σύμφωνα με το οποίο *«η Ο.Κ.Ε. μπορεί με δική της πρωτοβουλία να εκφράζει γνώμη και για άλλα θέματα κοινωνικοοικονομικής πολιτικής».*

Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. συνέστησε Επιτροπή Εργασίας αποτελούμενη από τους **κ.κ. Γεώργιο Γωνιωτάκη, Δημήτρη Γιατρά και Παναγιώτη Συριόπουλο.**

Ως πρόεδρος της Επιτροπής Εργασίας ορίστηκε ο **κ. Γ. Γωνιωτάκης, μέλος Ε.Ε. Ο.Κ.Ε.** Στις εργασίες της Επιτροπής Εργασίας μετείχε ως εμπειρογνώμονες οι **κ.κ. Σταμάτης Βαρδαρός - Πολιτικός Επιστήμων, Κωνσταντίνος Λαμπρόπουλος – Επιστημονικός Συνεργάτης ΓΣΕΕ και Παρασκευάς Παρασκευόπουλος – Οικονομολόγος – Σύμβουλος Ανάπτυξης.** Από πλευράς Ο.Κ.Ε. συμμετείχε και είχε τον επιστημονικό συντονισμό η **Δρ Αφροδίτη Μακρυγιάννη,** επιστημονική συνεργάτης της Ο.Κ.Ε.

Η Επιτροπή Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε τρεις (3) συνεδριάσεις και η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στη συνεδρίασή της, στις 19/2/2013.

Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., αφού ολοκλήρωσε την συζήτηση για το θέμα στη συνεδρίαση της **26^{ης} Φεβρουαρίου 2013,** διατύπωσε την υπ' αριθ. **285** Γνώμη της.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μεταξύ του παραδοσιακού κράτους και της αγοράς αναπτύσσεται, ιδιαίτερα κατά τις τελευταίες δεκαετίες, ένας τρίτος τομέας, ο λεγόμενος τομέας της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Οι πρώτες οργανώσεις κοινωνικής οικονομίας εμφανίζονται στις οικονομικά αναπτυγμένες χώρες από τον 19ο αιώνα - με τη μορφή αρχικά αλληλοβοηθητικών φορέων, συνεταιριστικών επιχειρήσεων, μη κερδοσκοπικών ενώσεων και συλλογικών επιχειρήσεων νομικού καθεστώτος συνεταιρισμού ή αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρίας. Η ουσιαστική ανάδυση της κοινωνικής οικονομίας και συγκεκριμένα των κοινωνικών επιχειρήσεων αποτελεί απότοκο των πετρελαϊκών κρίσεων της δεκαετίας του '70 και της σταδιακής εγκατάλειψης του κυριάρχου μέχρι τότε μεταπολεμικού κεϋνσιανού οικονομικού μοντέλου, που είχε ενσωματώσει με επιτυχία το συνδυασμό αναπτυξιακής και προνοιακής πολιτικής.

Η αύξηση των ποσοστών της ανεργίας και της φτώχειας στην Ευρώπη και η διεύρυνση του κοινωνικού αποκλεισμού επηρέασαν σημαντικά την ζήτηση των υπηρεσιών-παροχών του κοινωνικού κράτους. Από την άλλη, η πλευρά της προσφοράς των κοινωνικών αγαθών επηρεάστηκε σημαντικά από την οικονομική αδυναμία του κράτους αφενός, και την απροθυμία της αγοράς αφετέρου, να ανταποκριθούν στις νέες ανάγκες.

Τα προαναφερόμενα αποτέλεσαν την αφετηρία ανάπτυξης του τομέα της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Στον τομέα αυτό περιλαμβάνονται όλες οι ανταλλαγές αγαθών και υπηρεσιών που διενεργούνται εκτός των πλαισίων του κρατικού και του ιδιωτικού τομέα. Για τον λόγο αυτό, ο τομέας της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας ονομάζεται και «τρίτος» τομέας. Η ανταποδοτικότητα του είναι πάντοτε συνδεδεμένη με μια κάποια τυπικά οριζόμενη και λειτουργούσα συλλογικότητα.

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνεται στο άρθρο 1, παρ. 1 του Ν. 4019/11 για την *Κοινωνική Οικονομία και την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα*: «"Κοινωνική Οικονομία" είναι το σύνολο των οικονομικών, επιχειρηματικών, παραγωγικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, των οποίων ο καταστατικός σκοπός είναι η επιδίωξη του συλλογικού οφέλους και η εξυπηρέτηση γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων.».

Επίσης στην 2η παρ. του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι «"Συλλογικός Σκοπός" είναι η προώθηση των δράσεων συλλογικότητας και η προστασία των συλλογικών αγαθών μέσω αναπτυξιακών, οικονομικών και κοινωνικών πρωτοβουλιών τοπικού, περιφερειακού ή ευρύτερου χαρακτήρα. Ως τέτοιες δράσεις νοούνται πολιτιστικές, περιβαλλοντικές και οικολογικές δραστηριότητες, όπως μεταξύ άλλων οι υπηρεσίες αναδόμησης προβληματικών συνοικιών και οι υπηρεσίες περιβαλλοντικής διαχείρισης αποβλήτων, αλλά και δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα όπως οι υπηρεσίες βοήθειας ηλικιωμένων ατόμων και ΑμεΑ. Τέλος, το τελευταίο διάστημα στον «τρίτο» τομέα εντάσσονται και δραστηριότητες που ασκούνται από ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού και βρίσκονται στα όρια της ιδιωτικής οικονομίας.

1. Η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε όλους σχεδόν τους κλάδους της καταναλωτικής οικονομίας (αγροτική παραγωγή, μεταποίηση, εμπόριο, υπηρεσίες). Στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας δεν περιλαμβάνονται δραστηριότητες που κατά τεκμήριο θεωρούνται ως «κοινωνικά επιβλαβείς» όπως για παράδειγμα, η παραγωγή αμυντικού εξοπλισμού, τα τυχερά παιχνίδια, κ.ο.κ. Τέλος, υπάρχουν και σημαντικές εξαιρέσεις οι οποίες –υπό μία έννοια- ορίζουν και τα λειτουργικά όρια του τομέα της κοινωνικής οικονομίας μέσα στο οικονομικό σύστημα: Συγκεκριμένα στον τομέα της τεχνολογικής έρευνας και ανάπτυξης προϊόντων και καινοτόμων διαδικασιών, αλλά και στον τομέα της παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών που απευθύνονται αποκλειστικά σε επιχειρήσεις διαπιστώνεται δραστηριοποίηση κοινωνικών επιχειρήσεων μόνο ως εξαίρεση.

Ειδικότερα στους Φορείς Κοινωνικής Οικονομίας εντάσσονται φορείς που πληρούν σωρευτικά τα ακόλουθα κριτήρια:

α) έχουν ως αποκλειστικό καταστατικό σκοπό την κοινωνική ωφέλεια, μέσω της παραγωγής αγαθών, ή της παροχής υπηρεσιών συλλογικού και κοινωνικού χαρακτήρα,

β) αποδίδουν προτεραιότητα στα άτομα και την εργασία, έναντι του κεφαλαίου,

γ) εφαρμόζουν δημοκρατικό σύστημα λήψης αποφάσεων,

δ) έχουν αυτονομία στη διοίκηση και διαχείριση των δραστηριοτήτων τους,

ε) προβλέπουν τη χρησιμοποίηση των κερδών τους για τους καταστατικούς σκοπούς τους και δευτερευόντως τη δυνατότητα περιορισμένης έκτασης διανομής των κερδών αυτών,

στ) λειτουργούν με βάση την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης,

ζ) οι δραστηριότητές τους εντάσσονται αποκλειστικά σε μία από τις κατηγορίες της παραγράφου 2 του άρθρου 2 του ν. 4019/11, και

η) αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους τουλάχιστον επί μια τριετία πριν από την υποβολή της αίτησης εγγραφής τους στο Μητρώο του ν. 4019/11.

Σημαντικό επίσης χαρακτηριστικό του τομέα της κοινωνικής οικονομίας είναι η περιφερειακή διάσταση. Σε μερικές χώρες, το εθνικό ζήτημα έχει συμβάλλει αποφασιστικά στο σχηματισμό μιας παράλληλης περιφερειακής συνεργατικής/συνεταιριστικής οικονομίας (π.χ. Mondragon στη χώρα των Βάσκων στην Ισπανία). Σε άλλες χώρες, η περιφερειακή αποβιομηχάνιση και η επακόλουθη ανεργία έχει δώσει σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας, ως μέσου πρωτίστως αντιμετώπισης της ανεργίας. Βεβαίως, όσο περισσότερο αποκεντρωμένες είναι οι δομές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης τόσο υψηλότερη είναι η θετική παρακίνηση για συγκρότηση δομών κοινωνικής οικονομίας σε τοπικό ή και περιφερειακό επίπεδο.

Όσον αφορά τον εταιρικό τύπο διαπιστώνεται ότι δεν υπάρχει αμφιμονοσήμαντη σχέση ανάμεσα στον εταιρικό τύπο και τον κοινωνικό χαρακτήρα των επιχειρήσεων. Συναντιούνται μετοχικές εταιρίες με μετοχές ονομαστικές ή ανώνυμες οι οποίες είναι παράλληλα κρατικές, ιδιωτικές και κοινωνικές. Τυπικό παράδειγμα μετοχικών εταιριών κοινωνικού χαρακτήρα αποτελούν οι “λαϊκές μετοχικές εταιρίες” ή “εταιρείες λαϊκής βάσης” ή “πολυμετοχικές εταιρείες”.

Στην Ελλάδα ο Ν. 4019/11 για την Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (ΦΕΚ Α' 216/11) ορίζει στο άρθρο 2.2 ότι «Ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό τους, οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

α) **Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης**, οι οποίες αφορούν στην ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή των ατόμων που ανήκουν στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού. Ποσοστό 40% κατ' ελάχιστο των εργαζομένων στις επιχειρήσεις αυτές ανήκουν υποχρεωτικά στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού. Οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) θεωρούνται αυτοδικαίως Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης¹.

β) **Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής Φροντίδας**, οι οποίες αφορούν στην παραγωγή και παροχή προϊόντων και υπηρεσιών κοινωνικού και προνοιακού χαρακτήρα σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, όπως οι ηλικιωμένοι, τα βρέφη, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα με χρόνιες παθήσεις.

γ) **Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού**, οι οποίες αφορούν στην παραγωγή προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών της συλλογικότητας (πολιτισμός, περιβάλλον, οικολογία, εκπαίδευση, παροχές κοινής ωφέλειας, αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κ.α.) και προάγουν το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την απασχόληση, την κοινωνική συνοχής και την περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη.

2. Οι διαστάσεις της κοινωνικής οικονομίας στην Ευρώπη

Εδώ και δεκαετίες η ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας προωθήθηκε συστηματικά στη Δυτική και Βόρεια Ευρώπη ως πολιτική υποκατάστατο του κοινωνικού κράτους. Η Κοινωνική Οικονομία θεωρείται σημαντικό μέσο για την προώθηση της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας, καθώς και της κοινωνικής ενσωμάτωσης ατόμων που ανήκουν

¹ Οι Κοι.Σ.Π.Ε. διέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 12 του ν. 2716/1999 και συμπληρωματικά από τις διατάξεις του ν.4019/2011 και του ν. 1667/1986, καθώς και όσων ορίζει το άρθρο 12 του ν. 3842/2010.

σε ευπαθείς ομάδες. Έχει αποδειχθεί επίσης ότι μπορεί να παράξει ανθεκτικά οικονομικά συστήματα σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο².

Ιδιαίτερη έμφαση στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας έχει δοθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τόσο στο πλαίσιο της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου (2007-2013), όσο και κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (2014-2020), μέσα από τα μέτρα που προβλέπει η Κοινωνική Επιχειρηματική Πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Social Business Initiative).

Αναφορικά με τα μεγέθη της κοινωνικής οικονομίας, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, στον ευρωπαϊκό χώρο δραστηριοποιούνται δύο περίπου εκατ. επιχειρήσεις του τομέα της κοινωνικής οικονομίας οι οποίες αποτελούν το 10% των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και απασχολούν περισσότερα από 11 εκατ. εργαζόμενους. Η απασχόληση στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας αποτελεί το 6,6% της συνολικής απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση-15 και το 7,9% της έμμοισης απασχόλησης³. Συνολικά, το ¼ του πληθυσμού της Ευρώπης έρχεται καθημερινά σε μια κάποια σχέση με έναν φορέα κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, ενώ στον τραπεζικό τομέα οι συνεταιριστικές τράπεζες ελέγχουν σημαντικότερα ποσοστά της αγοράς, π.χ. στη Γαλλία ελέγχουν το 47%, στη Γερμανία το 40%, στην Ολλανδία το 38%, στην Αυστρία το 33% και στην Κύπρο το 25%.

Σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις κοινωνικές επιχειρήσεις πρώτη η Ιταλία στις αρχές του 1990 ανέπτυξε ειδική νομοθεσία και ακολούθησε το Βέλγιο το 1995 και στη συνέχεια η Γαλλία, η Πορτογαλία, η Φινλανδία και η Λιθουανία. Στη Γερμανία, θεσπίστηκε νόμος για τις επιχειρήσεις οι οποίες απασχολούσαν άτομα με βαριές αναπηρίες. Σε πολλές άλλες χώρες, όπως στο Ηνωμένο Βασίλειο διεξάγεται ακόμα σχετικός διάλογος ως προς τη δυνατότητα θεσμοθέτησης της κοινωνικής οικονομίας.

Σε γενικές γραμμές και παρόλες τις διαφορές που παρατηρούνται τόσο στο θεσμικό πλαίσιο, όσο και στις ορολογίες που χρησιμοποιούνται από τα κράτη μέλη,

² A Better Future: Results of the network for better future of social economy. www.socialeconomy.pl

³ Το 70% απασχολείται σε μη κερδοσκοπικούς φορείς, το 26% σε συνεταιρισμούς και συνεργατισμούς, το 3% σε φορείς αλληλοβοήθειας και το υπόλοιπο 1% απασχολείται σε όλους τους άλλους φορείς.

οι πρωτοβουλίες στην κοινωνική οικονομία εμπνέονται από κοινές αξίες όπως η αλληλεγγύη, η κοινωνική συνοχή, η κοινωνική ευθύνη, η δημοκρατική λήψη αποφάσεων και κυρίως το γεγονός ότι τους συμμετέχοντες δεν τους καθοδηγεί η μεγιστοποίηση του κέρδους, αλλά τα κέρδη επανεπενδύονται προς όφελος της επιχείρησης και της κοινωνίας. Είναι ένας διαφορετικός τρόπος επιχειρηματικότητας με γνώμονα το γενικό συμφέρον, την οικονομική-κοινωνική ανάπτυξη και τη δημοκρατική λειτουργία, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι οι συγκεκριμένες δραστηριότητες δεν πρέπει να είναι κερδοφόρες.

Από μία πρώτη ταχεία επισκόπηση σε επίπεδο χώρας διαπιστώνεται ότι:

Στη Μεγάλη Βρετανία, συναντιούνται κοινωνικές επιχειρήσεις στον τομέα παραγωγής βιολογικών προϊόντων, προστασίας του περιβάλλοντος, παροχής προσωπικών υπηρεσιών, με στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού, με πολλές εξ αυτών να έχουν κέντρο αναφοράς τις τοπικές κοινότητες.

Στην Ολλανδία, στο ίδιο μοντέλο οργάνωσης συστήνονται συνοικιακές αναπτυξιακές επιχειρήσεις ή συμπράξεις, με αντικείμενα σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και την ποιότητα της ζωής των πολιτών, ενώ στη χώρα λειτουργεί από το 1980 μία από τις πρώτες «Ηθικές Τράπεζες» για την Κοινωνική Οικονομία, η Triodos Bank.

Στις Σκανδιναβικές χώρες υπάρχουν εργατικοί συνεταιρισμοί με σκοπό την παροχή υπηρεσιών κατάρτισης και ένταξης κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων στην αγορά εργασίας. Παράλληλα έχει αναπτυχθεί, με τη συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης σημαντική παράδοση κοινωνικών συνεταιρισμών στους τομείς της εκπαίδευσης ενηλίκων, της ψυχαγωγίας, του πολιτισμού και της παροχής προσωπικών υπηρεσιών σε άτομα με ειδικές ανάγκες.

Στην Αυστρία, η κοινωνική οικονομία έχει την μορφή παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, όπως η φροντίδα των παιδιών στο σπίτι από άτομα που προέρχονται από ειδικές ομάδες του πληθυσμού.

Στην Ιρλανδία, έχουν δημιουργηθεί αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί και συνεταιρισμοί για άτομα με ψυχοκοινωνικές δυσκολίες.

Στο Λουξεμβούργο, έχουν συσταθεί οργανισμοί ενσωμάτωσης, μέσω οικονομικών δραστηριοτήτων με στόχο την ένταξη γυναικών και μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας.

Στη Γαλλία ιδρύθηκε το 1997 στην περιφέρεια Nord Pas de Calais, η Caisse Solidaire, με στόχο την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού μέσα από τη χρηματοδότηση προγραμμάτων για νέους αγρότες, μικρές επιχειρήσεις και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις.

Στο Βέλγιο, αναπτύσσονται κυρίως πρωτοβουλίες «επιχειρήσεων κοινωνικού σκοπού». Επίσης θεσμοθετήθηκαν επιχειρήσεις κατάρτισης μέσω της απασχόλησης, καθώς και επιχειρήσεις ενσωμάτωσης στην αγορά εργασίας ανέργων, μέσω συμβολαίων απασχόλησης.

Τέλος, χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η Συνεργατική Επιχείρηση Mondragon Corporacion Cooperativa - MCC που αποτελείται από 100 αυτόνομους συνεταιρισμούς που συνθέτουν έναν Όμιλο Επιχειρήσεων ομαδοποιημένων σε τρεις ομοειδείς ομάδες: Οικονομία, Βιομηχανία και Διανομή στο Μόντραγκον της Χώρας των Βάσκων στην Ισπανία. Ο Όμιλος MCC είναι σήμερα είναι ο μεγαλύτερος επιχειρηματικός όμιλος στη Χώρα των Βάσκων και καταλαμβάνει την 8η εταιρική θέση από άποψη μεγέθους στην Ισπανία.

Πολιτικές διεθνών Οργανισμών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ο ΟΗΕ δεν έχει ακόμα ενσωματώσει στην οικονομική οπτική του τον ρόλο της κοινωνικής οικονομίας. Το Ινστιτούτο Ερευνών για την Κοινωνική Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών⁴, εξέδωσε μόλις τον Σεπτέμβριο 2012⁵ μια Πρόσκληση Υποβολής Εργασιών με θέμα «Δυναμικό και όρια της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας». Οι επιλεγμένες εργασίες θα παρουσιαστούν στο ομώνυμο συμπόσιο που έχει προγραμματιστεί να διεξαχθεί στις 6-8 Μαΐου 2013 στη Γενεύη.

Διεθνής Οργάνωση Εργασίας - ILO

⁴ United Nations Research Institute for Social Development – UNRISD.

⁵ [http://www.unrisd.org/80256B3C005BE6B5/\(httpNews\)/AF5E07B3A6F372C4C1257A870043345B?OpenDocument](http://www.unrisd.org/80256B3C005BE6B5/(httpNews)/AF5E07B3A6F372C4C1257A870043345B?OpenDocument)

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας – ILO αναγνωρίζει την κοινωνική οικονομία ως μια «κρίσιμη» συνιστώσα στο παγκόσμιο υπόδειγμα αειφόρου οικονομικής ανάπτυξης του 21^{ου} αιώνα.

Συγκεκριμένα, η Διακήρυξη που εξέδωσε η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας πάνω στην Κοινωνική Δικαιοσύνη για μια Δίκαιη Παγκοσμιοποίηση που εγκρίθηκε στην 97^η Σύνοδό της στην Γενεύη την 10^η Ιουνίου 2008 αναγνωρίζει ότι «... σε έναν κόσμο αυξανόμενης αλληλεξάρτησης και περιπλοκότητας και διεθνοποίησης της παραγωγής, ... οι παραγωγικές, επικερδείς και διατηρήσιμες επιχειρήσεις, μαζί με μια ισχυρή κοινωνική οικονομία και έναν βιώσιμο δημόσιο τομέα, είναι κρίσιμες για τη διατηρήσιμη οικονομική ανάπτυξη και τις δυνατότητες απασχόλησης» [ILO 200808].

Ευρωπαϊκή Ένωση

Οι Ευρωπαϊκές Αρχές δίνουν –τουλάχιστον προς το παρόν- μεγαλύτερη έμφαση στο πεδίο της κοινωνικής αλληλεγγύης, ως υποκατάστατο του τρέχοντος δημοσιονομικού περιορισμού των κοινωνικών υπηρεσιών του κράτους, παρά στην αυτοτελή και συμπληρωματική συμβολή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην οικονομική ανάπτυξη και την επανατοποθέτηση της ευρωπαϊκής οικονομίας στον παγκόσμιο οικονομικό χάρτη.

Ωστόσο, ορισμένα από τα προγράμματα και τις δράσεις της ΕΕ⁶ συνάδουν με την υποστήριξη του σχηματισμού κοινωνικών (μικρο-) επιχειρήσεων⁷.

3. Η Ελληνική Εμπειρία στην Κοινωνική Οικονομία

Στη χώρα μας μέχρι πρόσφατα οι όποιες μορφές κοινωνικής οικονομίας ήταν περιστασιακές, χωρίς κεντρική υποστήριξη και εντός ενός αποσπασματικού θεσμικού περιβάλλοντος. Αυτές οι εκφάνσεις κοινωνικής οικονομίας πήραν τη μορφή συνεταιρισμών γυναικών και αγροτικών συνεταιρισμών, κοινωνικών συνεταιρισμών περιορισμένης ευθύνης (ΚΟΙΣΠΕ-Ν.2716/99), ειδικά πιστοποιημένων φορέων με δραστηριότητες για άτομα με νοητική υστέρηση,

⁶ http://ec.europa.eu/contracts_grants/microfinance_el.htm.

⁷ Για παράδειγμα επισημαίνονται τα ακόλουθα προγράμματα:

Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία⁷, 2007-2013).

Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Μικροχρηματοδοτήσεων Progress.

αυτισμό κ.α, πολιτιστικών συλλόγων με κάποιες οικονομικές δραστηριότητες, καθώς και κοινωνικών επιχειρήσεων που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL (2001 - 05).

Με την πρόσφατη ψήφιση του Ν. 4019/11 για την «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα» θεσμοθετήθηκε η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση με στόχο την αύξηση των δυνατοτήτων απασχόλησης για άτομα που προέρχονται από τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Με τον ίδιο νόμο και ειδικότερα με το άρθρο 14 συστήθηκε το Τμήμα Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας στη Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Εργασίας. Παράλληλα με την Υπουργική Απόφαση που ακολούθησε (ΦΕΚ 221/12) καθορίστηκε η τήρηση και η λειτουργία του Γενικού Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας στο Υπουργείο Εργασίας. Έτσι ουσιαστικά δημιουργήθηκε η βασική θεσμική υποδομή για την έναρξη της λειτουργίας Κοινωνικών Επιχειρήσεων. Οι Φορείς Κοινωνικής Οικονομίας που εγγράφονται στο Ειδικό Μητρώο μπορούν να χρηματοδοτούνται από το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης και να επωφελούνται από ευνοϊκές ρυθμίσεις και κίνητρα.

Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο επιτρέπεται η συμμετοχή νομικών προσώπων στην Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση μέχρι το 1/3 των μελών αυτής. Παράλληλα απαγορεύεται η συμμετοχή ΟΤΑ και ΝΠΔΔ. Κάθε συμμετέχον νομικό πρόσωπο έχει ένα μόνο δικαίωμα ψήφου. Επίσης τα κέρδη της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης δεν διανέμονται στα μέλη της, εκτός αν τα μέλη αυτά είναι και εργαζόμενοι σε αυτή. Τα κέρδη διατίθενται ετησίως κατά ποσοστό 5% για το σχηματισμό αποθεματικού, κατά ποσοστό έως 35% διανέμονται στους εργαζομένους της επιχείρησης ως κίνητρο παραγωγικότητας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο καταστατικό τους και το υπόλοιπο διατίθεται για τις δραστηριότητες της επιχείρησης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.».

Σήμερα που η οικονομική κρίση έχει πλήξει σημαντικά την ελληνική οικονομία και κατ' επέκταση την ελληνική κοινωνία με πολύ υψηλά ποσοστά ανεργίας, η συστηματική ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας μπορεί να δώσει σημαντικές λύσεις, ειδικά για τις πιο ευάλωτες ομάδες πληθυσμού τόσο μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας, όσο και μέσω της ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής

που απειλείται από την επέκταση της φτώχειας και την περιθωριοποίηση μεγάλων ομάδων του πληθυσμού.

Στη βάση μίας σύντομης ιστορικής αναδρομής των κοινωνικών επιχειρήσεων στη χώρα μας καταλήγουμε στις ακόλουθες διαπιστώσεις: Οι πρώτοι συνεταιρισμοί άρχισαν να ιδρύονται στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Υπενθυμίζεται ότι το 1900 ιδρύθηκε ο Μετοχικός Γεωργικός Συνεταιρισμός Αλμυρού. Ο Ν. 602/1915 *Περί Συνεταιρισμών* (που τελούσε εν ισχύ μέχρι το 1979) έδωσε μια ισχυρή ώθηση στην ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιρισμών και στην πραγματικότητα τους κατέστησε συστατικό στοιχείο της ίδιας της αγροτικής παραγωγής⁸. Δυστυχώς όμως η πορεία τους σε μεγάλο βαθμό υπονομεύθηκε από το ίδιο το κράτος, καθώς για πολλά χρόνια τους χρησιμοποίησε ως μέσο άσκησης κοινωνικής πολιτικής. Επίσης, και για λόγους που δεν συνδέονται με τις ανάγκες τους, στελεχώθηκαν από υπεράριθμο προσωπικό με ότι αυτό συνεπάγεται για το κόστος λειτουργίας τους. Τέλος, μεγάλος αριθμός συνεταιρισμών στην πράξη λειτούργησε ως εργαλείο διανομής των αγροτικών επιχορηγήσεων. Όλα τα προαναφερόμενα αποπροσανατόλισαν τους αγροτικούς συνεταιρισμούς από το κυρίως έργο τους που ήταν η υποβοήθηση της αγροτικής παραγωγής.

Οι μη αγροτικοί συνεταιρισμοί δημιουργήθηκαν με βάση τον Ν.1667/86. Η ανάπτυξη των καταναλωτικών συνεταιρισμών αντιμετώπισε πολλά προβλήματα, κυρίως λόγω της μη ορθολογικής χρηματοοικονομικής διαχείρισης τους και της πληθώρας του προσωπικού με το οποίο στελεχώθηκαν. Αντίθετα σταθερή πορεία παρουσίασαν οι προμηθευτικοί συνεταιρισμοί, οι περισσότεροι από τους οποίους σχετίζονται με το προσωπικό του Δημοσίου και των μεγάλων ιδιωτικών και δημόσιων επιχειρήσεων. Επίσης, θετική ήταν, μέχρι και την προ της κρίσης χρονική περίοδο, η πορεία των συνεταιριστικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία ευδοκίμησαν μετά τη θέσμοθέτηση του σχετικού νομικού πλαισίου (Ν.2076/92) και την ενίσχυση των κεφαλαίων τους με κρατικές επιχορηγήσεις⁹.

⁸ Σύμφωνα με την ΠΑΣΕΓΕΣ τα μέλη της είναι οργανωμένα: σε 6.350 αγροτικούς συνεταιρισμούς (α' βαθμός), 29 αλιευτικοί συνεταιρισμοί και σύλλογοι (α' βαθμός), 11 μελισσοκομικούς συνεταιρισμούς (α' βαθμός), 114 Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών – ΕΑΣ (β' βαθμός), 25 συνολικά Κεντρικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις (ΚΕΣΕ), Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΚΑΣΟ) και Συνεταιριστικές Εταιρείες.

⁹ Η Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδος που ιδρύθηκε το 1995 αριθμεί σήμερα 22 μέλη: 13 Συνεταιριστικές Τράπεζες, 8 Πιστωτικούς Συνεταιρισμούς και ένα Χρηματοπιστωτικό Ίδρυμα. Πρέπει, βεβαίως, να υπογραμμιστεί ότι οι συνεταιριστικοί χρηματοπιστωτικοί φορείς έχουν σαφή περιφερειακό χαρακτήρα. Η κρίση έπληξε ένα μικρό πλήθος συνεταιριστικών τραπεζών το οποίο και απορροφήθηκε από τις πολύ μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες.

Τέλος, σημειώνεται ότι τα συνδικάτα μεγάλων επιχειρήσεων, ιδιωτικών και κρατικών, διαχειρίζονται διάφορες δράσεις κοινωνικής οικονομίας (προμηθευτικοί συνεταιρισμοί, ομαδική λήψη τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, παιδικοί σταθμοί και κατασκηνώσεις, ομαδική λήψη υπηρεσιών αναψυχής, κλπ).

Λόγοι υπανάπτυξης του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα

Ένας από τους βασικότερους λόγους υπανάπτυξης του τομέα της κοινωνικής οικονομίας στη χώρα μας είναι η υπερβολική ανάπτυξη του «ευρύτερου δημόσιου τομέα», λόγω της οποίας ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας σε πολλές περιπτώσεις ή απορροφήθηκε τελείως, ή προσδέθηκε, εμμέσως πλην σαφώς, στο κράτος.

Η πρόσδεση της κοινωνικής οικονομίας στον κρατικό τομέα, στενό ή ευρύτερο, διενεργήθηκε κυρίως μέσω της κρατικής επιχορήγησης των φορέων της κοινωνικής οικονομίας. Δυστυχώς έχει αποδειχθεί ότι η κρατική επιχορήγηση καταστρέφει την κοινωνική αυτοχρηματοδότηση των φορέων κοινωνικής οικονομίας και τους μεταλλάσσει σε προεκτάσεις του κράτους μέσα στην κοινωνία των πολιτών.

Στη ίδια οπτική, και όσον αφορά τους λόγους υπανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας, εντάσσεται και η στρεβλή διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας. Η υπερανάπτυξη του δημόσιου και ευρύτερου τομέα οδήγησαν στην ανάπτυξη ενός ιδιωτικού τομέα σε μεγάλο βαθμό «κρατικοδίαιτου». Αυτή η στενή σχέση ανάμεσα στον κρατικό και τον ιδιωτικό τομέα της Ελλάδας περιόρισε, σχεδόν μέχρι πλήρους εκμηδενισμού, την ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Τόσο ο δημόσιος και ο ευρύτερος δημόσιος τομέα, όσο και η τοπική αυτοδιοίκηση επέδειξαν απόλυτη θεσμική ακαμψία στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας (π.χ. ανακύκλωση υλικών, επεξεργασία απορριμμάτων, Α.Π.Ε., διαχείριση φυσικών πόρων, πολιτισμός, αρχαιολογία / ιστορία, κ.λ.π.).

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, ο ρόλος της κοινωνικής οικονομίας είναι καθοριστικός στη διαμόρφωση ενός νέου μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης για την διέξοδο από την κρίση. Ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένες επιτυχίες

προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή που έχουν ξεκινήσει πρόσφατα και συγκεκριμένα:

οι πωλήσεις, χωρίς μεσάζοντες, αγροτικών προϊόντων στους καταναλωτές των πόλεων σε διάφορους δήμους της χώρας,

οι ενέργειες μεγάλου βιομηχανικού σωματείου στην περιοχή της Ελευσίνας για τη λήψη εκπτώσεων για τις αγορές των μελών του από Super-Market της περιοχής,

η εκπτωτική συμφωνία του ΕΒΕΑ και του Ομίλου Ιατρικού Αθηνών σύμφωνα με την οποία ο προμηθευτής παρέχει με ειδικό εκπτωτικό τιμολόγιο πρωτοβάθμιες και δευτεροβάθμιες υπηρεσίες υγείας στις 100.000 περίπου μέλη του ΕΒΕΑ, τις οικογένειές τους και το έμμισθο προσωπικό που απασχολείται στις επιχειρήσεις τους,

η ίδρυση του Κοινωνικού Καταναλωτικού Συνεταιρισμού Θεσσαλονίκης (<http://www.bioscoop.gr>) για το άνοιγμα Super-Market στη Θεσσαλονίκη,

η προσπάθεια του Σωματείου Εργατοϋπαλλήλων του εργοστασίου της Βιομηχανικής Μεταλλευτικής Θεσσαλονίκης (θυγατρικής εταιρείας της Φιλκεράμ & Τζόνσον) για την επανέναρξη της λειτουργίας του εργοστασίου ως συνεργατισμού (<http://bio-metal.blogspot.com>),

η εξαγορά του μετοχικού κεφαλαίου της Εταιρείας Ύδρευσης Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης - ΕΥΑΘ από τους δημότες της πόλης («Κίνηση 136»).

Το πρόγραμμα Equal

Το Πρόγραμμα Κοινωνικής Πρωτοβουλίας για την Καταπολέμηση των διακρίσεων και ανισοτήτων σε σχέση με την αγορά εργασίας (Equal) στην Ελλάδα (2001–05, 2005-08) που διαχειρίστηκε το Υπουργείο Εργασίας παρενέβη στο πεδίο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας με το Μέτρο 2.2: «Ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας» του Υποπρογράμματος 2: «Ανάπτυξη Επιχειρηματικού Πνεύματος» αποτελώντας την πρώτη συστηματική προσέγγιση του ζητήματος στη χώρα μας.

Η στρατηγική, ωστόσο, προσέγγιση του Προγράμματος δεν ήταν αυτή της ανάπτυξης ενός τρίτου οικονομικού τομέα, αλλά εκείνη της ένταξης και

επανένταξης αποκλεισμένων και αποκλειόμενων ευπαθών και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στο κοινωνικοοικονομικό γίνεσθαι.

Το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας

Ο Ν. 4019/11 (άρθ. 3.2) προβλέπει τη συγκρότηση Μητρώου Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας στο οποίο εγγράφονται προαιρετικά οι φορείς που εκπληρώνουν τα κριτήρια χαρακτηρισμού τους ως κοινωνικών επιχειρήσεων που τίθενται.

Επίσης, με τον ίδιο νόμο (άρθ. 9) συστήνεται το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας το οποίο εξουσιοδοτείται να παρέχει χρηματοδοτήσεις προς τις κοινωνικές επιχειρήσεις, δηλαδή τις επιχειρήσεις εκείνες που είναι εγγεγραμμένες στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.

Το είδος των χρηματοδοτήσεων που παρέχει το Ταμείο (εγγυήσεις, βραχυπρόθεσμα δάνεια, μακροπρόθεσμα δάνεια, συμμετοχές στο κεφάλαιο, επιχορηγήσεις κεφαλαίου, κ.λ.π.) δεν εξειδικεύονται στο Νόμο.

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 13.2 προβλέπεται ότι τυχόν θετικό προϊόν της εκκαθάρισης μιας κοινωνικής επιχείρησης που είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο αποδίδεται στο Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας προφανώς προς επαναδιάθεση.

Δυστυχώς, το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας, παρά το ότι ως χρηματοδοτικός πυρήνας της κοινωνικής οικονομίας αποτελεί καινοτομία διεθνούς επιπέδου, δεν έχει ακόμα συσταθεί. Η καθυστέρηση αυτή είναι –τουλάχιστον τεχνικά- εντελώς αδικαιολόγητη.

Διευκολύνσεις για την ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Ο Ν. 4019/11, με τα άρθρα 9 και 10, θεσπίζει την επιλεξιμότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων:

- 1) στις δράσεις και τα προγράμματα του ΕΤΕΑΝ,
- 2) στον Ν. 3908/11 *Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή* (ΦΕΚ Α' 8/01-02-2011),
- 3) στα προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας,

- 4) στα προγράμματα του ΟΑΕΔ,
- 5) στις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης κάθε είδους.

Τέλος, στο άρθρο 9.1 ορίζεται ότι όσοι εκ των μισθωτών μιας κοινωνικής επιχείρησης ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες και λαμβάνουν την οποιαδήποτε ενίσχυση, επίδομα, παροχή προνοιακού ή άλλου χαρακτήρα, συνεχίζουν να την λαμβάνουν, ασχέτως της απασχόλησής τους ως μισθωτών.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στις σημερινές ιδιαίτερα κρίσιμες για την ελληνική οικονομία συνθήκες, η ανάπτυξη του θεσμικού πλαισίου για την Κοινωνική Οικονομία δεν αποτελεί παρά το πρώτο βήμα για την θεμελίωση του θεσμού στην Ελλάδα. Σε αυτήν την προσπάθεια χρειάζονται πολλά περισσότερα καθώς οι προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν δεν είναι ούτε λίγες, ούτε αμελητέες. Στην ελληνική πραγματικότητα εξακολουθούν να απουσιάζουν παντελώς οι υπηρεσίες στήριξης των κοινωνικών επιχειρηματιών, τα εξειδικευμένα προγράμματα επιχορήγησης για έναρξη (start-up) κοινωνικών επιχειρήσεων, το ευνοϊκό χρηματοδοτικό περιβάλλον. Επίσης οι κοινωνικές επιχειρήσεις εξακολουθούν να έχουν πολύ μικρή αναγνωρισιμότητα στην ελληνική κοινωνία, ενώ θεσμοί όπως η Τοπική Αυτοδιοίκηση που σε άλλα αναπτυγμένα κράτη επέδειξαν καταλυτικό ρόλο στην εξέλιξη της Κοινωνικής Οικονομίας, στην Ελλάδα δεν έχουν αντίστοιχη παράδοση.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η κοινωνική οικονομία θα πρέπει να υπακούει στα ακόλουθα χαρακτηριστικά: επιχειρηματική συλλογικότητα και ομαδικός στόχος με μετρήσιμα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα και έντονα στοιχεία αλληλεγγύης που όλα μαζί συγκροτούν ένα αναπτυξιακό, οικονομικό και κοινωνικό κίνημα πολιτών.

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενα κεφάλαια, αξιολογείται θετικά το ότι ο τελευταίος νόμος (Ν. 4019/11) απενοχοποιεί το όφελος ως οικονομικό αποτέλεσμα της συλλογικής επιχειρηματικότητας και εντάσσει την κοινωνική οικονομία στο πεδίο της ανταγωνιστικής οικονομίας. Παράλληλα όμως, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι από τα άρθρα που αναφέρονται στους κοινωνικούς συνεταιρισμούς απουσιάζει η οπτική της κοινωνικής επιχειρηματικότητας που θα μοιράζει κέρδη, θα δημιουργεί ευκαιρίες απασχόλησης, θα αναπτύσσει καινοτομίες στην αγορά και στην οικονομία, θα διευρύνει τη σφαίρα του δημοσίου συμφέροντος που θα υπερβαίνει τα κλασικά πρότυπα του περιθωρίου και της φιλανθρωπίας.

Η ανάπτυξη του θεσμού της κοινωνικής οικονομίας σε μία τόσο δύσκολη κοινωνικοοικονομική κατάσταση για τη χώρα μας απαιτεί να τεθούν ως άμεσες προτεραιότητες τα ακόλουθα:

Η διασφάλιση των αναγκαίων χρηματοδοτικών πόρων:

α) για την παροχή των απαραίτητων κεφαλαίων εκκίνησης για την στήριξη των Κοινωνικών Επιχειρήσεων στα πρώτα τους βήματα, και

β) για την εξασφάλιση χρηματοδοτικής στήριξης σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, με σκοπό την περαιτέρω επέκταση και ανάπτυξη των Κοινωνικών Επιχειρήσεων.

Η διασφάλιση χρηματοδοτικών πόρων είναι φυσικά ζήτημα τεχνικής αλλά και κοινωνικής φύσης. Ασχέτως της προθυμίας ή μη του κράτους να συμβάλλει στη χρηματοδότηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, οι ίδιοι οι «έχοντες κοινά συμφέροντα» απ' αυτή οφείλουν να προσπαθήσουν, να συγκεντρώσουν τους απαραίτητους χρηματοδοτικούς πόρους είτε σε χρήμα (κεφάλαιο) είτε σε είδος (κυρίως παροχή εργασίας).

Στο πεδίο αυτό η Ο.Κ.Ε. προτείνει να ενεργοποιηθεί άμεσα το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας το οποίο, παρά το ότι αποτελεί καινοτομία διεθνούς επιπέδου ως χρηματοδοτικός πυρήνας της κοινωνικής οικονομίας, δεν έχει ακόμα συσταθεί. Η καθυστέρηση αυτή είναι –τουλάχιστον τεχνικά- εντελώς αδικαιολόγητη.

Επίσης, προτείνεται να εξετασθεί η δυνατότητα έκδοσης ενός Ομολόγου Κοινωνικής Οικονομίας με επιτόκιο ίσο με το εκάστοτε ισχύον βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ (σήμερα είναι 0,75%) που να απευθύνεται προς τις επιχειρήσεις, ως εκδήλωση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

Η συνεργασία με την Τράπεζα Ελλάδας για τη χαλάρωση των όρων χρηματοδότησης των Κοιν.Σ.Επ.. Στην κατεύθυνση αυτή προτείνεται να δημιουργηθεί ένας φορέας χαμηλών πιστώσεων και να ενεργοποιηθεί η εγγυοδοσία από το ΕΤΕΑΝ για χαμηλότοκα δάνεια στα οποία δικαιούχοι θα μπορούν να είναι και οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις.

Η διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου υποστήριξης των Κοινωνικών Επιχειρήσεων γιατί έτσι αυξάνεται σημαντικά η επιτυχής λειτουργία (65%-80%) των κοινωνικών επιχειρήσεων, εν αντιθέσει με την απλή παροχή επιχορηγήσεων που έχει μειωμένα ποσοστά επιτυχίας (10-15%). Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η

δημιουργία δομών συμβουλευτικής στήριξης των κοινωνικών επιχειρηματιών. Για παράδειγμα σε περίπτωση χορήγησης δανείων, η χορήγησή τους θα μπορούσε να συνοδεύεται από την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης από το φορέα που το χορηγεί προς τους Κοινωνικούς Επιχειρηματίες.

Επίσης η ΟΚΕ θεωρεί ότι για την ενίσχυση/ στήριξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας θα πρέπει να εξετασθεί και η δυνατότητα θέσπισης φορολογικών κινήτρων προς τις κοινωνικές επιχειρήσεις.

Η άρση των θεσμικών και διοικητικών εμποδίων για τη δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για την ανάπτυξη των Κοινωνικών Επιχειρήσεων καθώς και επιλογή των τομέων οικονομικής δραστηριότητας που θα πρέπει να προωθηθούν οι κοινωνικές επιχειρήσεις πχ. Περιβάλλον, κοινωνικός τουρισμός, κοινωνική φροντίδα κλπ.. Στην κατεύθυνση αυτή θεωρείται ότι θα συμβάλλουν σημαντικά και δράσεις διακρατικότητας για την καλύτερη αξιοποίηση της εμπειρίας άλλων κρατών μελών.

Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών για τα οφέλη που προκύπτουν από την κοινωνική επιχειρηματικότητα κυρίως μέσα από την εισαγωγή προγραμμάτων κοινωνικής επιχειρηματικότητας στα σχολεία και η ενίσχυση συνεργασιών με τον ιδιωτικό τομέα και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, μέσα από τοπικές συμφωνίες. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται και η αξιοποίηση των υποστηρικτικών μηχανισμών που θα δημιουργηθούν από τα Τοπικά Ολοκληρωμένα Προγράμματα για τις Ευάλωτες Κοινωνικά Ομάδες (ΤΟΠΕΚΟ) και τα Τοπικά Σχέδια Απασχόλησης (ΤοπΣΑ).

Οι ενέργειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης οι υποστηρικτικοί μηχανισμοί ΤΟΠΕΚΟ και ΤοπΣΑ, καθώς και κάθε ενημερωτικό και υποστηρικτικό υλικό και πρόγραμμα για την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα θα πρέπει να είναι απόλυτα προσβάσιμα σε Άτομα με Αναπηρία (π.χ. ακουστικό υλικό ηχητικά dvd's για τυφλούς, οπτικό υλικό σε ελληνική νοηματική, εγχειρίδιο σε γραφή Braille κ.ο.κ.).

Η ένταξη της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας στη διαχειριστική – διοικητική δομή του κράτους. Είναι προφανές ότι ο κοινωνικός χαρακτήρας της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας δυσκολεύει τη διοικητική – διαχειριστική

υπαγωγή της στον κρατικό μηχανισμό. Μια λύση που δόθηκε πρόσφατα στο πρόβλημα αυτό στη Γαλλία, είναι αυτή του ορισμού Επιτετραμμένου Υπουργού¹⁰ για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και την Κατανάλωση παρά τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών.

Η Ο.Κ.Ε. προτείνει να εξετασθεί ως λύση η σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής, ή Συντονιστικής Γραμματείας, των όποιων υφιστάμενων διοικητικών δομών για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και την Κατανάλωση.

¹⁰ Ο κ. Benoît Hamon διορίστηκε Επιτετραμμένος Υπουργός στις 26-07-2012.